

В подальшому ми будемо акцентувати увагу на функціональній структурі емоцій та органічному зв'язку їх з інтелектом; а також проведемо дослідження в області антропології емоцій та інтелекту у ході навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Анохин П.К. Эмоции. БМЭ. – Т. 35
2. Изарт К.Е. Эмоции человека. – М., 1980.
3. Коломинский Я.Л. Человек: Психология: Книга для учащихся старших классов. – М., Просвещение, 1986.
4. Кондрашова Л.В. Гармонізація інтелектуального та емоційного факторів навчання у забезпеченні якості освіти учнів. – Кривий Ріг, 2008. – 274с.
5. Максименко С.Д. Общая психология. – М., 2000.
6. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций. – М.: Прогресс, 1979.
7. Симонов П.В. Высшая нервная деятельность человека. Мотивационно-эмоциональные аспекты. – М., Наука, 1975.
8. Шадриков В.Д. Введение в общую психологию: Эмоции и чувства. – М., Логос, 2002.

*О.А. Чаркіна,
асистент,
Криворізький ДПУ*

**ПЕДАГОГІЧНЕ ТЕСТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ
МОНІТОРИНГУ ОСВІТИ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ**

В статье рассматриваются возможности применения педагогического тестирования в работе менеджера образования для формирования системы мониторинга в учебных заведениях.

The article deals with the problem concerning existing possibilities of pedagogical testing while forming monitoring system of education establishments on managers' level.

Key words: pedagogical testing, monitoring, management, control in education establishments.

На сучасному етапі функціонування педагогічних систем змінюються акценти в реалізації таких важливих функцій управлінської діяльності керівника закладу освіти, як планування та контроль.

Для забезпечення роботи навчального закладу в режимі розвитку педагогічний контроль набуває особливого професіонального змісту констатації та оцінювання досягнутих результатів (як проміжних, так і підсумкових). Необхідними також стають досягнення відповідного рівня виконання окремих дій та операцій, здійснення ситуаційного управління, випереджального регулювання і корекції. За сутністю, мова йдеться про моніторинг діяльності навчального закладу. Метою нашої статті є розгляд теоретико-методологічних аспектів і практичних заходів з організації системи моніторингу в закладах освіти на засадах педагогічного тестування.

Поняття «моніторинг» запозичене з екології і передбачає здійснення довготривалого спостереження – комплексу діагностичних відстежень, аналітичної оцінки та прогнозування стану будь-якої цілісної системи, процесу, явища. У спеціальній літературі моніторинг розглядається як комплекс дослідницьких процедур, що дозволяє з'ясувати динаміку і характер змін в конкретному об'єкті за певний проміжок часу.

Моніторинг в навчальних закладах часто тільки декларується, але не несе смислового навантаження в діяльності, оскільки сутність моніторингу багатьом керівникам просто не зрозуміла. Про це свідчать результати комплексних, фронтальних і тематичних перевірок ЗОШ. Встановлено, що для керівників найскладнішим в управлінні є здійснення аналітико-прогностичної діяльності та контролю за виконанням планових дій, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків під час отримання тих чи інших результатів, що ускладнює прийняття адекватного управлінського рішення.

Моніторинг в плануванні роботи ЗОШ є надзвичайно актуальним з ряду причин:

По-перше, стандартизація освіти відповідно до ряду нормативних документів потребує впровадження Державних стандартів загальної освіти до практики роботи ЗОШ та постійного відстежування ефективності цього процесу.

По-друге, усі ми є свідками і учасниками докорінних трансформацій у всіх сферах життя і в тому числі в освіті. У зв'язку з цим ще більше зростає значення контролю і відстежування всього, що відбувається в суспільстві.

По-третє, Концепція «Освіти України XXI століття» потребує актуалізації змісту та підвищення якості загальної освіти з орієнтацією

її на міжнародні стандарти якості, а також постійного врахування нагальних потреб ринку праці.

По-четверте, необхідність моніторингу зумовлена тим, що педагогічні колективи навчальних закладів мають бути підготовлені до процедур здійснення державного контролю за якістю діяльності, таких як:

- атестація,
- державна акредитація
- ліцензування;
- інспектування;
- підсумкова атестація випускників, у тому числі зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень учнів.

В цьому контексті збільшується питома вага самоекспертизи освітньої установи.

По-п'яте, задача ускладнюється ще й тим, що в результаті централізації системи управління загальною освітою, ряд функцій, неpritаманних навчальним закладам, делеговані їм. Наприклад, розробка навчальних програм інноваційного спрямування, робочої навчальної документації, залучення додаткових джерел фінансування, встановлення і обґрунтування структури управління навчальним закладом, концепції його розвитку. Для мотивації колективу на цю діяльність, в першу чергу, має змінити власне бачення проблеми сам керівник. Він має стати не просто управлінцем, а сучасним менеджером освіти. Йому слід добре орієнтуватися у сфері освітніх послуг, потребах ринку праці, суспільних запитах, слід усвідомити пріоритети, місце та роль свого навчального закладу в системі освіти. Це потребує від керівника нового мислення, високої розвиненості професійної компетентності, відповідного рівня і культури управлінської праці, що дозволить використовувати нові методологічні та технологічні підходи до управління навчальним закладом.

Керівник будь-якого рангу, як і кожен виконавець, має грамотно планувати свою діяльність. Планування є основою управління. Планування – це процес розробки і наступного контролю за ходом реалізації плану розвитку і функціонування навчального закладу. Результатом планування є план – накреслений на певний період об'єм робіт, де вказані цілі, задачі, дії, терміни виконання, очікуванні результати, ресурсне забезпечення, відповідальні

виконавці. Життя обов'язково вносить свої корективи до накреслених планів. Тому завжди виникає питання: «Як вони виконуються?» Щоб відповісти на нього, важливо мати в руках якийсь механізм перевірки їхнього виконання. Що це за механізм? Раніше йшлося про внутрішню шкільний контроль, сьогодні частіше говорять про моніторингові дослідження.

У рамках нашого дослідження ми розглянемо педагогічне тестування як найдієвіший засіб моніторингу якості освіти. Чому саме педагогічне тестування? Тому що на думку багатьох дослідників [1; 2; 5], підтверджену багаторічною педагогічною практикою, саме цей метод моніторингу забезпечує керівника об'єктивною інформацією про стан навчально-виховного процесу в школі, інформацією, яка необхідна для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації, вдосконалення чи корекції освітньої системи школи, інформацією, що забезпечує ефективний зворотній зв'язок між усіма суб'єктами, тобто учасниками навчального процесу.

Для успішного моніторингу потрібно більше, ніж елементарний збір інформації. Вона повинна бути зібраною в заздалегідь визначеній формі, конкретно адресованою і своєчасною. Лише за цих умов можливе коректне формування баз освітньої статистики різного рівня, що потім використовуються з метою компаративних досліджень в межах району, області, регіону, цілої країни і навіть на міждержавному рівні. Педагогічне тестування – це оптимальний та економічний метод моніторингу, його використання має увійти до практики вітчизняної освіти і з часом набути такого ж широкого розповсюдження, як і у зарубіжній дидактиці [3, 4]. Це зумовлено тим, що педагогічне тестування дозволяє реалізувати ряд найважливіших функцій контролю:

- діагностичну: задає вимоги до отримання валідної інформації про якість знань, умінь і навичок, психологічних якостей особистості; сприяє диференціації учнів за рівнями підготовки, відокремленню знання від незнання, виявленню різних видів знань: запропонованих, набутих, перевірених, вживаних, стійких і динамічних; забезпечує широке використання освітнього моніторингу (педагогічного і психологічного) для оцінки якості освіти і можливості змістовного аналізу засвоєння всього навчального матеріалу і окремих тем; дозволяє проводити

експертизу стану освіти у різних НЗ на основі порівняння даних освітньої статистики;

- контролюючу або оцінну: забезпечує підведення підсумків навчання шляхом здійснення проміжного або підсумкового контролю, в тестовій формі дозволяє кількісно виміряти показники навчальних досягнень учнів. Систематичне проведення поточного контролю зумовлює позитивні тенденції в розвитку особистості учня, сприяючи закріпленню установок на самоосвіту, самоствердження і самоактуалізацію. На сучасному рівні розвитку тестових і комп'ютерних технологій метою поточного контролю стає не примус до навчання з боку вчителя, а самовдосконалення, характерне для саморозвиваючого навчання, в процесі якого активізуються розвиваюча і освітня функції контролю;
- навчальну: реалізується при проведенні різних видів навчального тестування для засвоєння учнями як навчального матеріалу, так і технології виконання педагогічного тесту, використанні завдань в тестовій формі для самоатестації та самопідготовки; використання тестів демонструє високу кореляцію між оцінною і освітньою функціями контролю, що повною мірою відповідає сучасним світовим тенденціям в переосмисленні ролі контрольної-оцінної системи у освіті, коли контроль, оцінка, навчання і розвиток розглядаються як взаємопов'язані і взаємопроникаючі складові єдиного освітнього процесу;
- розвиваючу: виявляється у впливі на учня результатів тестування при виявленні не співпадаючих елементів відповідей на завдання тесту і правильних відповідей; розвитку прагнення вдосконалити власний результат, набути стійкіших знань, нових навичок підготовки і презентації відповіді. Однак розвиваюча функція тестового контролю реалізується лише за умов, якщо в процесі контролю і самоконтролю в учнів виникає потреба в пізнавальній діяльності, самовдосконаленні і здобутті досвіду творчої діяльності при виконанні навчальних завдань. Істотною ознакою, що зумовлює домінування освітньої і розвиваючої функцій контролю, стає оптимізація складності контрольних завдань відносно рівня і якості підготовки кожного учня. Оптимізований відбір завдань сприятиме виконанню освітньої, розвиваючої і мотиваційної функцій контролю у повному обсязі;

- мотиваційно-спонукальну: виявляється через вплив тестування на всіх суб'єктів освітнього процесу. На учнів – у напрямі формування впевненості в об'єктивності оцінок і можливості досягнення вищих результатів, активізації пізнавального інтересу; формуванні атмосфери змагальності й почуття відповідальності за результати власної навчальної праці, установки на співробітництво з учителем і самоорганізацію, самопідготовку, переорієнтацію локусу контролю з екстернального на інтернальний. На педагогів – у напрямі підвищення відповідальності за результати освітньої діяльності; вдосконалення науково-методичного рівня викладання, практики застосування інноваційних інформаційних і освітніх технологій (тестування в т.ч.), освітніх програм і навчальної літератури; розробки контрольних-вимірних матеріалів (КВМ) і підвищення кваліметричної культури; оптимізацію контрольних-оцінних процедур; створення психологічно комфортних умов при пред'явленні отриманих результатів учням тощо;
- організаційну: що дозволяє забезпечити самостійну роботу учнів при підготовці до тестування за зразками стандартизованих чи авторських тестів, самонавчання, самоконтроль, індивідуалізацію навчання на основі розвитку "проникаючої" освітньої технології, а також зміну вчителем структури навчального процесу із включенням тестового контролю на різних етапах (констатуючий, або вхідний, попередній контроль, поточний, підсумковий, коректуючий і т.п.);
- стандартизуючу – виявляється у забезпеченні однакових вимог до рівня підготовки учнів у різних освітніх установах одного типу, на переході від одного ступеню навчання до іншого. Тобто ця функція сприяє збереженню єдиного освітнього простору;
- демократизуючу: тестування забезпечує однакові умови проходження атестації для всіх випускників – майбутніх абітурієнтів; добровільність участі в деяких видах тестування; право на помилку; варіативність вибору форм атестації випускниками; можливість автоматичного зарахування до ВНЗ за результатами ЗНО, тобто рівний доступ до вищої освіти для всіх громадян країни;
- інформаційну: широке розповсюдження і розвиток комп'ютерних технологій забезпечує постачання інтегрованої навчальної

інформації великій кількості користувачів; створення відкритого державного банку освітньої статистики і формування системи кваліметричного моніторингу якості освіти на різних рівнях, задає норми якості; встановлення рейтингу різних освітніх установ визначає рівні досягнутої якості; доступність освітньої інформації широкому колу користувачів створює конкуренцію серед НЗ у боротьбі за підвищення ефективності навчального процесу, якості надання освітніх послуг; авторитет закладу, а отже, зрештою, в боротьбі за кількість учнів;

- соціально-економічну: забезпечує скорочення витрат на проведення контрольних процедур (хоча на етапі запровадження потребує затрат певних матеріальних ресурсів і часу, які потім дуже швидко окупаються); частково забезпечує працевлаштування науково-педагогічних працівників, адже для створення якісного педагогічного тесту необхідна скоординована взаємодія багатьох спеціалістів, додаткове оволодіння кваліметричною грамотністю або навіть фахом тестолога;
- гуманістичну: тестові технології забезпечують учням комфортніші умови для навчальної діяльності (показники тривожності й дезадаптації суттєво нижчі, ніж в ситуації традиційного контролю); збереження психологічних ресурсів на підсумковій атестації; зменшення моральних навантажень на вчителів;
- управлінську: пов'язану з отриманням і аналізом кваліметрично вивіренних результатів навчальних досягнень учнів і забезпеченням умов для ухвалення більш обґрунтованих рішень на основі об'єктивної і достовірної освітньої інформації.

Отже, педагогічне тестування – це сучасний ефективний засіб педагогічного контролю і моніторингу якості освіти. Система моніторингу допомагає керівнику досягати найкращих результатів при наявних фінансових, матеріально-технічних та кадрових ресурсах. Моніторинг виконує не лише контрольню-діагностичну функцію, а й дозволяє здійснювати своєчасні корекційні дії. Зміна поточних результатів і порівняння їх з нормами функціонування педагогічних систем створює основи для прогнозування і планування. Контроль в режимі моніторингу дозволяє прийняти раціональне управлінське рішення. Постійний контроль за діяльністю підлеглих дозволяє оцінити їхні результати та досягнення з точки зору службового просування, підвищення кваліфікації та навчання. Ефективний

контроль сприяє формуванню команди, що об'єднана взаємною довірою та загальними цілями. Моніторинг в плануванні діяльності керівника забезпечує відхід від механічного набору та перевантаженості плану другорядними заходами, неузгодженості термінів виконання, формалізму, обезличування завдань і, головне, призводить до виваженої системи в роботі всього колективу навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Андреев В.И. Проблемы педагогического мониторинга качества образования/ В.И.Андреев // Вестник Российской академии образования. – 2001. – № 1. – С. 35-42.
2. Беспалько В.П. Мониторинг качества обучения - средство управления образованием // Мир образования/ В.П.Беспалько – 1996. – № 2. – С. 31-36.
3. Ефремова Н.Ф. Современные тестовые технологии в образовании/ Н.Ф.Ефремова – Ростов н/Д : Изд-во ДГТУ, 2001. – 187 с.
4. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. (Как выбирать, создавать и использовать тесты для целей образования)/ А.Н.Майоров – М.: Народное образование, 2000. – 352 с.
5. Шишов С.Е. Школа: мониторинг качества образования/ С.Е.Шишов, В.А.Кальней – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 320 с.